

Εἶ δὲ ἐστὶ τὸ καθαρόν ὄν, τὸ ὅποιον ὁ Σχελλίγγιος καθιστᾷ ἀρχὴν τῆς νεωτέρας αὐτοῦ φιλοσοφίας.

Ὁ Σχελλίγγιος πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ λογικὸς τῶν συστημάτων χαρακτηρᾷ ἀπὸ Καρτεσιῶν μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ δὲν ἔδυνάτο νὰ ἐξηγήσῃ τὴν μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ὄντων συνοχὴν πραγματικὴν, ἐπεχείρησεν ἄλλην ἀρχὴν τῆς φιλοσοφίας νὰ καθιδρύσῃ, ἀρχὴν τῆς προτέρας λογικῆς φιλοσοφίας διάφορον· καὶ κατὰ τούτο ἀληθῶς ἀναδεικνύται ἀνώτερος τῶν πρότερον, ὅτι, γνωρίζας τὸ ἀνεπαρκὲς ἐξαγόμενον τοῦ τε προτέρου αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων συστημάτων, ἐζήτησε νὰ ἐπιδιορθώσῃ αὐτὸ, καὶ οὕτως ἀντικαταστήσῃ τὴν πραγματικὴν ἀξίαν καὶ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ὀρησκείας καὶ τοῦ βίου· τὴν δὲ ἐπιδιορθώσιν ἐνόμισεν ὅτι ἐπιφέρει, καθιστῶν τὸ καθαρόν τοῦτο ὄν, (τὸ ὅποιον ἦτο ἐξαγόμενον τοῦ καθαροῦ λόγου τοῦ Καντίου, καὶ τῆς Ἐγγέλου φαινομενολογίας τοῦ πνεύματος, τὸ ὅποιον ὅμως παρὰ Σχελλίγγιῳ ἐφαίνετο ἀδικαιολόγητον, ἢ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἐγγέλου, ὡς ἐκ τῆς πιστῆς πυροβοληθὲν) ἀρχὴν τῆς φιλοσοφίας.

Τοῦτο λοιπὸν τὸ ὄν, τὸ ὅποιον ἦτο τέλος καὶ τῆς προτέρας αὐτοῦ φιλοσοφίας, κατέστησεν ὁ Σχελλίγγιος εἰς τὸ μέτεπειτα ἀρχὴν τῆς νεωτέρας αὐτοῦ φιλοσοφίας.

Ὁ Σχελλίγγιος ἐν τῇ περὶ τῆς ἠθικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐλευθερίας πραγματείᾳ αὐτοῦ ἀποφαίνεται, ὅτι ἄλλο ὄν παρὰ τὴν βούλησιν δὲν ὑπάρχει. Τὸ αὐτὸ ἰσχυριζόμενος καὶ ἐν τῷ νεωτέρῳ αὐτοῦ συστήματι διακρίνει ἐν τῇ βουλήσει δύναμιν καὶ ἐνέργειαν, καὶ ἀποκαλῶν τὴν μὲν βούλησιν, τὴν ἔχουσαν ἀντικείμενον, ἐνέργειαν, τὴν δὲ μὴ ἔχουσαν, ἡρεμοῦσαν βούλησιν, δύναμιν, ἐκλαμβάνει αὐτὰς ἀλλήλαις ἀντιθέτους.

Ταυτίζων δὲ τὴν μὲν δύναμιν μετὰ τοῦ λόγου τὴν δὲ ἐνέργειαν μετὰ τῆς βουλήσεως, θεωρεῖ τὴν ἀντίθεσιν ταύτην, ὡς ἀντίθεσιν τῆς βουλήσεως καὶ τοῦ λόγου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν βούλησις ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν πρακτικὴν λόγον τοῦ Καντίου,

ὁ δὲ λόγος ἢτοι ἡ δύναμις εἰς τὸν θεωρητικόν, εἶναι ἡ ἀντίθεσις αὕτη τῆς βουλήσεως καὶ τοῦ λόγου συνεπῶς ἀντίθεσις τοῦ θεωρητικοῦ καὶ τοῦ πρακτικοῦ λόγου· ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ νῦν αὐτοῦ συστήματι ἀναγνωρίζει τὴν βούλησιν προτέραν καὶ ἀνωτέραν τοῦ λόγου, ἀναγνωρίζει καὶ τὸν πρακτικὸν λόγον πρότερον καὶ ἀνώτερον τοῦ θεωρητικοῦ· ἡ ἀντίθεσις ὅμως αὕτη δὲν δύναται ἐξ ἀπαιχτοῦ νὰ θεωρηθῇ ἐπιδιόρθωσις τῆς προτέρας αὐτοῦ φιλοσοφίας, διότι διὰ τῆς ἀντιθέσεως ταύτης ὁ μὲν λόγος καθίσταται ἔννοια περιεχομένου κενῆ, ἡ δὲ βούλησις ἄμοιρος ἐννοίας, βούλησις τυφλῆ, τοῦτέστιν ἀδουλία.

Ἐπειδὴ δὲ τὴν βούλησιν ἀποφάνεται καὶ προτέραν καὶ ἀνωτέραν τοῦ λόγου, θεωρεῖ καὶ τὴν γνῶσιν τῆς βουλήσεως ἀνωτέραν καὶ προτέραν τῆς γνώσεως τοῦ λόγου.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ νεωτέρα φιλοσοφία τοῦ Σχελλιγγίου ἀντικείμενον ἔχει τὴν βούλησιν, ἡ δὲ προτέρα τὸν λόγον, ἀσχολεῖται ἡ μὲν νεωτέρα περὶ τὸ ὅτι, ἡ δὲ προτέρα περὶ τὸ τί, διότι ἡ γνῶσις τῆς βουλήσεως εἶναι γνῶσις τοῦ ὅτι, τῆς ὑπάρξεως, ἡ δὲ τοῦ λόγου, γνῶσις τοῦ τί, τῆς οὐσίας.

Ἐπειδὴ δὲ διὰ μὲν τῆς βουλήσεως δίδεται τὸ ὅτι, διὰ δὲ τοῦ λόγου τὸ τί, καθίσταται τι διὰ μὲν τῆς ὑπάρξεως, τοῦ ὅτι, ἀντικείμενον τῆς παραστάσεως, διὰ δὲ τῆς ἐννοίας, τοῦ τί, ἀντικείμενον τοῦ λόγου· ἔρα ὁ Σχελλιγγίος τὴν βούλησιν ἀρχὴν τῶν ὄντων ὑποτιθέμενος καθίστησι τὰ ὄντα πρὸς τι, μὴ ὄντα· ἐντεῦθεν λοιπὸν ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ βούλησις δὲν δύναται νὰ ᾔγαι ἀπόλυτος τῆς φιλοσοφίας ἀρχή.

Ὅτι δὲ ἡ βούλησις δὲν εἶναι τοῦ λόγου προτέρα ἐπιβεβαιωὶ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (Πθ. III, 6 καὶ 8, καὶ VI, 2), ἀποδεικνύων, ὅτι ὁ λόγος προηγείται τῆς βουλήσεως· καὶ ἐπειδὴ προηγείται, προηγείται καὶ ἡ γνῶσις τοῦ λόγου (ἢ τοῦ τί) τῆς γνώσεως τῆς βουλήσεως, τῆς τοῦ ὅτι. (Ἀριστ. μεταφ. Ζ. καὶ Η.).

Ἐπειδὴ ὅμως οὔτε τοῦ ὅτι ἡ γνῶσις, οὔτε ἡ τοῦ τί (ἔχουν

της άπλης έννοιας), είναι γνώσις πραγματική, αλλά ή του τέ-
 μετά της του ότι, έπεται ότι ο χωρισμός ούτος του τί
 και ότι, δν ποιεί ο Σχελλίγγιος δέν φέρει είς πραγματικήν
 γνώσιν. Επίσης δέ πραγματικήν γνώσιν δέν παρέχει ούδέ ή
 ταυτότης του υποκειμένου και αντικειμένου, διότι ή ταυτό-
 της, ήτις σημαίνει, ότι τὸ νοεῖν και εἶναι εἰσι ταύτᾶ, δέν εἶ-
 ναι γνώσις, αλλά νόησις, τούτέστι θέσις του κατηγορουμένου,
 δι' οὐ μόνον τὸ υποκειμένον ὀρίζεται.

Έντεϋθεν φανερόν, ότι τὸ μὲν της ταυτότητος σύστημα φέ-
 ρει είς νόησιν, τὸ δέ νεώτερον του Σχελλίγγιου είς εμπειρικήν,
 άπλῶς γνώσιν.

Εάν δέ ή βούλησις κατά Σχελλίγγιον υποτεθῆ κεχωρισμένη
 του λόγου και αὐτου άνωτέρα και προτέρα, τότε, καθόσον είς
 μὲν τήν βούλησιν ανάγεται τὸ πρακτικόν, και ή πίστις, είς
 δέ τὸν λόγον ή επιστήμη, ή πράξις και ή πίστις χωρίζε-
 ται της επιστήμης, και καθίσταται της επιστήμης άνωτέρα.
 Εάν δέ ή πίστις άνωτέρα έκληφθῆ, τότε ο λόγος καθίσταται
 άνίκανος νά γνωρίσῃ τήν αλήθειαν, εάν δέ τούτο, τότε πᾶσα μά-
 θησις και επιστήμη καθίσταται μωρόν τι και μηδενος λόγου
 άξιον, ή ἐξ ἀποκαλύψεως γνώσις είναι ή μόνη σοφία, και τὸ
 μόνον μέτρον της αλήθειαν· συνέπεια ὅμως τούτου, ἔσται ή
 τυφλή πίστις, ή άμάθεια, και ή βαρβαρότης.

Εάν ή βούλησις άνωτέρα θεωρηθῆ του λόγου, τότε αληθῶς
 παρίσταται ο κόσμος τυχαῖόν τι και αὐθαίρετον, τὸ αναγκαῖον
 καταστρέφεται, μετ' αὐτου πᾶσα συνοχή, και μετ' αὐτης ή
 επιστήμη. Τὸ ἐξαγόμενον τούτο της νεώτερας του Σχελλίγγ-
 γίου φιλοσοφίας ἦτο αντίθετον τῷ ἐξαγομένῳ του προτέρου
 αὐτου συστήματος· διότι τὸ πρότερον αὐτου σύστημα άρχήν
 τὸν λόγον παραδεχόμενον άνεγνώριζε τὸν κόσμον ὡς τι ανα-
 γκαῖον, μετ' αὐτου δέ τήν συνοχήν, και μετ' αὐτης ἔδρασε τήν
 επιστήμην, ή ελευθερία ὅμως και ή θρησκεία δέν άνεγνω-
 ρίζετο ὡς τοιαύτη, και διὰ τούτο πραγματικῶς καταστρέφετο.

Εάν δὲ τοιοῦτον ὄν, ὄν ἄνοον, ὄν τυφλόν, ἀρχὴ τῆς φιλοσοφίας ὑποτεθῆ, τότε ἀληθῶς ὑποτίθεται τις ἀθείαν, διότι τοιοῦτον ὄν δὲν δύναται οὔτε νὰ γένηται, οὔτε νὰ κληθῆ θεός· τούτου δὲ ὑποτιθεμένου ἐστὶ καὶ τὸ προῖόν αὐτοῦ, ὁ κόσμος, προῖόν ἄλογον, καὶ αὐτόματον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κόσμος, εἶναι πραγματικὸς, καὶ δὲν ἐγένετο οὔτε κατὰ τύχην, οὔτε αὐτομάτως, ἀλλὰ γνώσει τε καὶ βουλήσει τοῦ δημιουργήσαντος, φανερόν, ὅτι τὸ ὄν τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἦναι, οὔτε ὄν τυφλόν, ὡς ὁ Σχελλίγγιος ὑποτίθεται, οὔτε ἰδέα ἀπλή, ὡς ἡ καθαρὰ ἰδεολογία, οὔτε ὄν ἀπρόσωπον καὶ ἀνελεύθερον, (διότι ὡς γινόμενον δὲν ἤθελεν εἶναι τέλειον) ἀλλὰ ὄν μετὰ λόγου καὶ βουλήσεως, ὄν πάνσοφον, παντοδύναμον καὶ ἐλεύθερον, ἐν ἐνὶ λόγῳ ὄν ἐνεργεῖα τέλειον καὶ προσωπικόν· διότι μόνον τοιοῦτον ὄν εἶναι αἰδίον, ὑπὲρ πάντα χρόνον, καὶ ἐν· καθὼ δὲ τοιοῦτον οὐ γίνεται, ἀλλ' ἐστὶ, καὶ ἐπειδὴ ἐστὶν, ἡ δημιουργία δὲν εἶναι γέννησις τοῦ θεοῦ, ἡγουν θεογονία, διότι ἡ γέννησις εἶναι ἀλλοίωσις, ἀλλὰ γέννησις τῶν ὄντων. Μόνον δὲ τοιοῦτον ὄν, ὄν τέλειον ἐνεργεῖα, δύναται νὰ ἦναι ἀρχὴ τῆς φιλοσοφίας. Ἀλλὰ ὑποθετέον, ὅτι τοῦτο τὸ καθαρὸν ὄν, τὸ κενὸν ἐννοίας, τὸ τυφλόν ὄν, εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς φιλοσοφίας, καὶ προηγείται πάσης ἐννοίας, πῶς ἐπεταὶ ἡ ἐννοια μετὰ τὸ καθαρὸν ὄν, ἢ ὅπερ ἐστὶ τὸ αὐτὸ, πῶς τῷ καθαρῷ ὄντι ἐμφανίζεται ἡ δύναμις;

Ὁ Σχελλίγγιος λέγει, ὅτι ἡ δύναμις μεταβαίνει εἰς ἐνέργειαν φύσει· τὸ δὲ καθαρὸν ὄν εἶναι ἀκίνητον καὶ δὲν μεταβαίνει εἰς δύναμιν φύσει· ἄρα μεταβαίνει ἐλευθέρως· πῶς ὅμως μεταβαίνει; πῶς τὸ ἀκίνητον φύσει γίνεται κινήτῳ ἐλευθέρως; Ὁ Σχελλίγγιος ὑποτίθεται, ὅτι τῷ καθαρῷ ὄντι ἐμφανίζεται αὐτομάτως, καὶ ἀπ' αἰῶνος, ἡγουν ἀφ' οὗ ἐστὶν, ἡ δύναμις ὄντος τινὸς διαφόρου τοῦ καθαρῷ ὄντος· καὶ ὄν ὡς τι ἀπροσδόκητον, ὡς τι ὅμως εὐπρόσδεκτον, διότι ἡ δύναμις αὕτη ἐμφανιζομένη δεικνύει αὐτῷ, ὅτι δύναται, εἰ βούλεται, νὰ καταστῆ κύριος τοῦ δυνάμει ὄντος.

τας, τοῦ ἐπιμένου, τῆς κατὰ συγκρίσειν, ἐνταυτῷ δὲ ὅτι ἐλευθεριότητι καὶ τοῦ τυφλοῦ, τοῦ ἀναγκασίου, τοῦ καθαρῶ ὄντος, καὶ γίνεται καὶ αὐτοῦ κύριος· διὰ τὴν καταστροφή ὁμοίως τὸ ἐπίμαχον τοῦτο ὄν κινήτων, ὑποτίθεται, ὅτι ἡ δύναμις μεταβάσασα ἐκ τῆς ἐαυτῆς γίνεται ἄπειρος, καὶ ἐνέργεια, ἡγουν λαμβάνει τὸν τόπον τοῦ ἐνεργείας, τοῦ καθαρῶ ὄντος, καὶ οὕτως ἐκτροπίζουσα τίθησιν αὐτὸ εἰς τόπον δυνάμεως· τοῦτο δὲ διὰ μεταστάσεως εἰς ἐνέργειαν εἰς δύναμιν γίνεται, ὡς δύναμις, κινήτων ἔσται τὸ καθαρὸν ὄν εἰς δύναμιν μεταστάν, ἀνοψοῦται εἰς δύναμιν δυνάμεως (Λ^2), καὶ ἐνεργεῖ εἰς τὸ νὰ ὑποτάξῃ τὴν δύναμιν, τὴν μεταβάσαν ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν, αὐτῆς εἰς δύναμιν, καὶ καθ' ὄν βαρῆν ἐπαγαφέρει αὐτὴν εἰς δύναμιν ἀντικαθιστῆ καὶ ἐαυτὸ ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν· ἐάν δὲ ἡ μετάστασις ἐκτείνεται καὶ εἰς τὰς τρεῖς δυνάμεις, διὰ τί ἡ τρίτη νὰ λαμβάνῃ μέρος μόνον διὰ τῆς βουλήσεως ἐαυτῆς, ἡγουν διὰ τί νὰ ἦναι ἀπλοῦς θεατῆς τῆς δημιουργίας;

Τοῦτο δὲ τὸ καθαρὸν ὄν, αὐτὴ ἡ καθαρὰ ἐνέργεια, παραδεχόμενον τὴν πρώτην δύναμιν, ἣ ὁποῖα δεικνύει αὐτῷ τὸ δυνατὸν τοῦ γενέσθαι δημιουργόν, βλέπει καὶ τὴν δευτέραν τοῦ μὴ εἶναι τὸ τυφλόν, καὶ δι' αὐτῆς καὶ τὴν τρίτην τοῦ εἶναι πνεῦμα.

Οὕτως δὲ διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς δυνάμεως, τῆς ἐμαρτυρομένης αὐτῷ, γίνεται κύριον τῶν τριῶν δυνάμεων, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὲρ τὴν δύναμιν καὶ ὑπὲρ τὸ καθαρὸν ὄν, ὑπερὸν καὶ ὑπερούσιον.

Τοῦτο ὁμοίως τὸ ὑπερὸν καὶ ὑπερούσιον δὲν εἶναι πλέον τὸ κενόν ὄν, τὸ τυφλόν, ἀλλὰ ὄν συγκεκριμένον, καὶ διὰ τοῦτο τέλειον· καὶ αὐτὴ ἡ ἐννοια περὶ Θεοῦ εἶναι κατὰ Σχελλίγγιον ἡ ἐννοια τοῦ μονοθεϊσμοῦ, καὶ πάσης ἀληθοῦς θρησκείας.

Καθόσον δὲ τὸ ὄν τοῦτο, ὑπὲρ τὸ κατ' ἀρχὰς εἶναι τυφλόν, ἔπειτα ὑπερούσιον γιγνόμενον, γνωστικὸν καὶ ἐλεύθερον θέτει

καὶ συγκρατεῖ τὰς τρεῖς δυνάμεις, καὶ παράγει κίνησιν συνεχῆ, ἐμφανίζεται ὡς κύριος αὐτῆς.

Ποῖος δὲ ἦν ὁ σκοπὸς τῆς συνεχοῦς ταύτης κινήσεως; Ὁ Σχελλίγγιος λέγει, ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτῆς ἦτο, τὸ νὰ ἀναχθῆ ἡ δύναμις, ἥτις τὰ ἔρια αὐτῆς ὑπερβάσα ἄπειρον καὶ ἄκουσ ἐγένετο, εἰς ἑαυτήν, καὶ γένηται βᾶσις καὶ θρόνος τοῦ ὑψίστου.

Ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπανόδου τῆς δυνάμεως ταύτης εἰς ἑαυτήν, δὲν μένει οὐδέν; Ὁ Σχελλίγγιος λέγει ὅχι, διότι ἡ εἰς ἑαυτήν ἐπαναχθεῖσα δύναμις γίνεται λογικὴ, καὶ ὡς τοιαύτη εἶναι ἡ σοφία.

Πῶς ὁμοίως εἶναι δυνατὸν ἡ τυφλὴ αὕτη δύναμις νὰ ἦναι ἡ σοφία; Ὁ Σχελλίγγιος λέγει, ὅτι ἡ δύναμις αὕτη ὡς ὑποκει-
μενον τοῦ ὅλου κόσμου εἶναι τὸ πάσχον, διὰ τοῦτο δὲ μαν-
θάνον καὶ γινώσκον τὸν ὅλον κόσμον, καὶ ὡς τὰ πάντα τῆς
γενέσεως παθόν, καὶ τὰ πάντα αὐτῆς μαθόν, ὀνομάζεται σο-
φία. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πρώτη ἐκείνη δύναμις τὸν θεὸν ὑποθέτουσα,
δὲν εἶναι ὁ θεός, ὡς δύναμις δὲ, δὲν εἶναι οὔτε τι δημιούργη-
μα, ἀλλὰ τι μέσον, ὡς τοιοῦτον δὲ ἔπρεπε, διὰ νὰ ἐννοηθῆ ἡ
δημιουργία ὡς συνέπεια τῆς τοῦ θεοῦ βουλήσεως, νὰ ὑπάρχη,
ὑπὸ χωρίζῃ ἀμρότερα· διότι ἂν τι δὲν ὑπῆρχε μέσον, ὁ δη-
μιουργὸς δὲν ἔθελε διακρίνεσθαι τῶν δημιουργημάτων· καὶ ἂν
τοῦτο, τὸ σύστημα τοῦτο ἔθελεν εἶναι πανθεισμὸς· ἄρα ἡ δύ-
ναμις αὕτη, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δημιουργοῦ καὶ τῶν δημιουρ-
γημάτων οὔσα διαρρήγνυσι τὴν αἰωνιότητα τοῦ ὄντος, καὶ
χωρίζει τὸ ὄν τῆς οὐσίας, καὶ τούτων χωριζομένων ἐμφανίζον-
ται αἱ τρεῖς δυνάμεις, αἱ ἀρχαὶ πάσης γενέσεως, ἡ μὲν πρώτη
ὡς τὸ ἐξ οὐ, ἡ δὲ δευτέρα ὡς τὸ δι' οὐ, καὶ ἡ τρίτη ὡς τὸ
πρὸς ὃ πάντα ἐγένετο· παρὰ ταύτας δὲ δὲν ὑπάρχει ἄλλη, ἢ
ἡ αἰτία τῶν αἰτιῶν, ὁ θεός.

Ἐκ δὲ τῆς σχέσεως τῶν τριῶν τούτων δυνάμεων ἡ ὕλη τῶν
ὄντων ποικιλία δέδοται, ἣν ὁ δημιουργὸς ὄρα διαβαίνουσιν ὡς
ἐκτινὲ ὀπτασίᾳ· ἐντεῦθεν ἐξηγεῖ ὁ Σχελλίγγιος διὰ τί οἱ ἀρχαῖοι

τάς ιδέας ἔθετον μεταξύ τοῦ δημιουργοῦ καὶ τῶν ὄντων, ἐν-
ταυτῷ δὲ καὶ τὸ δυνατόν ἰδανικῆς τινος δημιουργίας.

Πόθεν δὲ παρέλαθεν ὁ Σχελλίγγιος τὴν περὶ δυνάμεων θεω-
ρίαν αὐτοῦ; αὐτὴν παρέλαθε μὲν ἐκ τοῦ προτέρου αὐτοῦ συ-
στήματος, εἰς τοῦτο ὑπὸ Ἐσχενμαϊέρου ἀχθεῖς, ὅμως ἐξ Ἰα-
κώβου τοῦ Βοϊμοῦ ἐτροπολόγησε, παρενείρας τὸ θεμέλιον, τοῦ I.
B., ὅπερ εἰς τὸ μετέπειτα δύνάμιν καλεῖ, μεταξύ τοῦ δημιουργοῦ
καὶ τῶν δημιουργημάτων.

Ὁ Ἰάκωβος Βοϊμος τὸ θεμέλιον τοῦτο θεωρεῖ μὲν ἀρχὴν τῆς
φύσεως, δὲν συνταυτίζει ὅμως αὐτὸ μετὰ τῆς σοφίας, οὔτε
μετὰ τοῦ πατρὸς, ὡς ὁ Σχελλίγγιος. Ὁ Ἰάκωβος Βοϊμος ἀνα-
γνωρίζει δύο θεμέλια, τὸ θεμέλιον τῆς φύσεως, ὅπερ αἰτίαν
τοῦ κακοῦ καλεῖ, καὶ τὸ θεμέλιον τοῦ φωτός, ὅπερ ἐστὶν αὐτῷ
αἰτία τοῦ ἀγαθοῦ· ἐντεῦθεν δὲ γίνεται φανερόν, ὅτι δὲν συγ-
χέει, ὡς ὁ Σχελλίγγιος, τὴν ἄλογον τῆς φύσεως δύνάμιν μετὰ
τῆς φωτεινῆς ιδέας, ἣν σοφίαν ἐπονομάζει.

Ὁ Ἰάκωβος Βοϊμος τὸν πατέρα ἐνομάζει ἄβυσσον, ἣγουν
ἀρχὴν προηγουμένην πάσης βίσεως· οὗτος δὲ ἐκ τοῦ ἀορίστου,
τοῦ ἀπείρου, ζητῶν ἐν ἑαυτῷ νὰ κατασκευάσῃ τινὰ βάσιν, ἣγουν
νὰ ὀρισθῇ, ἀνακαλύπτει ἐν τῇ βάσει ταύτῃ ἐν ἑαυτῷ τὸ θεμέ-
λιον τῆς φύσεως, εἰς ὃ εἰσερχόμενος καὶ ἐξαπτόμενος ἐν αὐτῷ,
ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ ὡς τι πῦρ, ὡς κεραυνὸς τὰ πάντα καὶ τὸ
θεμέλιον κατακαίων, ἐξ αὐτοῦ δὲ εἰς τὸ τοῦ φωτός κέντρον
εἰσερχόμενος ἐξίλεοῦται ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτοῦ ἐξερχόμενος ἐμφα-
νίζεται ὡς ἅγιον πνεῦμα, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἡ σοφία. Ἐντεῦθεν δὲ
ὁπίσθον γίνεται, ὅτι ὁ I. Βοϊμος διακρίνει τὸν μὲν πατέρα, ὡς
ἄβυσσον εἰς τὴν βίσιν εἰσερχόμενον, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐξερχόμενον,
τὸν δὲ υἱὸν ὡς θεμέλιον τοῦ φωτός, διάφορον τοῦ θεμελίου τῆς
φύσεως, τὸν δὲ πατέρα ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐξερχόμενον ὡς ἅγιον πνεῦ-
μα, ὃ δὲ Σχελλίγγιος τὸ θεμέλιον τῆς φύσεως μόνον ἀναγνωρί-
ζων, καὶ αὐτὸ μετὰ τῆς πρώτης δυνάμεως τὸ αὐτὸ ἐκλαμ-
βάνων, συγχέει τὸν πατέρα ὡς πρώτην δύνάμιν μετὰ τῆς σοφίας·

μόνον δὲ ὡς πρὸς τὸ δεύτερον πρόσωπον συμφωνεῖ τῷ Ἰακώβῳ Βοίμῳ, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁ μὲν Ι. Βοίμῳς αὐτὸ ἐκλαμβάνει ὡς ὕστερον τοῦ πατρὸς κατὰ τὴν γένεσιν, ὁ δὲ Σχελλίγγιος ἐκλαμβάνων αὐτὸ ὡς τὸ καθαρὸν ὄν ἐκλαμβάνει αὐτὸ ὡς τὸ πρότερον, καὶ μόνον εἰς τὸ μετέπειτα, ὅταν αὐτὸ γένηται μία μόνη δύναμις, ἡ δευτέρα, μετὰ τοῦ υἱοῦ.

Ἐκ τῆς ἀντιπραθέσεως δὲ ταύτης ἀποδείκνυται, ὅτι ὁ Σχελλίγγιος, μὴ συλλαβῶν τὸ ὄλον τοῦ Ι. Βοίμου σύστημα ἐξέθεσε τὴν περὶ δυνάμεων αὐτοῦ θεωρίαν διαφόρως καὶ ἐλλειπῶς.

Ἀληθῶς ὁ Σχελλίγγιος, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν πανθεισμόν, παρένειρεν ἔρθῶς μετὰ τοῦ δημιουργοῦ καὶ τῶν ὄντων τὴν δύναμιν, διότι τὴν δύναμιν εἰς τὸ μέσον παρενείρας ἀπέδειξεν, ὅτι ὁ θεὸς τὴν δημιουργίαν δὲν παράγει ἀμέσως, ἀλλὰ ἐμμέσως, ἤγουν δι' ἑτέρου· διότι εἰ ἀμέσως, τότε ὁ δημιουργὸς ἤθελεν εἰσέλθει εἰς τὴν γένεσιν, ἡ μὲν γένεσις ἤθελεν εἶναι ἀλλοίωσις, ἡ δὲ δημιουργία θεογονία· ἐὰν δὲ εἰσῆρχετο εἰς τὴν γένεσιν, τότε ὁ θεὸς δὲν ἤθελεν εἶναι τέλειος, ὡς μὴ τέλειος δὲ, οὐδὲ αἰδῖος. Ὁ Σχελλίγγιος ὁμῶς ὑποθέτων, ὅτι ὁ θεὸς δημιουργεῖ τὸν κόσμον δι' ἑτέρου, ἤγουν, ὅτι αὐτὸς δὲν εἰσέρχεται εἰς γένεσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθυποβάλλων αὐτὸν εἰς γένεσιν, ὡς ἰσχυριζόμενος, ὅτι ὁ θεὸς γίνεται ὑπερῶν καὶ ὑπερούσιος, καὶ ἀπολύτως ἐλεύθερος, ἀσυνεπαί, καὶ περιπίπτει, ὡς τὰς δυνάμεις τῷ δημιουργῷ συνταυτίζων, εἰς τὸν πανθεισμόν. Ἐὰν δὲ ὑποθεθῆ, ὅτι γίνεται, τότε τοιοῦτος θεὸς, γιγνόμενος, ἔστω καὶ ὑπερῶν καὶ ὑπερούσιος, καὶ ἐλεύθερος, δὲν εἶναι ἀρχὴ, ἀλλὰ τέλος, ὡς τέλος δὲ, πάντῃ περιττός.

Πῶς ὁμῶς αἱ δυνάμεις γίνονται πρόσωπα; Πρόσωπον ὁ Σχελλίγγιος ὀνομάζει κατ' ἀναφορὰν εἰς τι ὄν, ἤγουν τὸν κόσμον, ὅπερ ἔχει ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ. Ὁ Σχελλίγγιος ἐκλαμβάνων τὴν σχέσιν, ὅτι ἐν ὁμογενῆς ὄν τίθησιν ἕτερον ἐκτὸς ἑαυτοῦ, γένεσιν, λέγει, ὅτι ὁ πατὴρ (ὄν ὁ Σχελλίγγιος ἐκλαμβάνει διττῶς, καὶ

ὡς τὴν ὄλκην θεότητα, καὶ ὡς τὴν πρώτην δύναμιν) γεννᾷ τὸν οὐρανόν, ἔργον τίθησιν αὐτὸν ἐκτὸς ἑαυτοῦ.

Ἡ πρώτη ἐκείνη δύναμις, ἡ ἐκτὸς ἑαυτῆς, τὸ ἄπειρον, ἣν ὁ Σχελλίγγιος σημειοῖ διὰ τοῦ Β, τίθεται ὑπὸ τὸ καθαρὸν ὄν, τὸ εἰς δύναμιν μεταστάν, καὶ εἰς δύναμιν δυνάμεως ὑψωθὲν, ὅπερ σημειοῖ διὰ τοῦ Α², ταῦτο δὲ τὸ Α² ἄμα λάβῃ ἐξουσίαν ὑπὲρ τὸ Β, λαμβάνει καὶ ἡ τρίτη δύναμις, ἣν σημειοῖ διὰ τοῦ Α³. Οὕτω δὲ αἱ τρεῖς δυνάμεις, κατὰ συνέπειαν τῆς ἐαυτῶν ἐξουσίας ὑπὲρ τὸ Β, γίνονται πρόσωπα.

Ὅτι ὁ θεὸς ἔθεσε τὰς δυνάμεις ταύτας, τοῦτο δεικνύει ὁ κόσμος διὰ ποίαν ὅμως αἰτίαν ἔθεσεν αὐτάς, ἢ ὕπερ ἐστὶ τὸ αὐτὸ, διὰ ποίαν αἰτίαν ὁ θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον;

Ὁ Σχελλίγγιος ἐν μὲν τῷ προτέρῳ αὐτοῦ συστήματι τῷ Σπινόζα συμφωνῶν ὑπετίθετο τὴν δημιουργίαν συνέπειαν τῆς λογικῆς τοῦ θεοῦ φύσεως· ἀλλὰ διὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὑπελάμβανε τὴν μὲν δημιουργίαν ἐξ ἀνάγκης γιγνομένην, τὸν δὲ δημιουργὸν ὑπὸ νόμον, ὑπὸ νόμον δὲ ὄντα, ἀνελεύθερον. Ἐν δὲ τῷ νεωτέρῳ τὴν μὲν δημιουργίαν πράξιν τῆς ἐλευθέρου τοῦ θεοῦ βουλήσεως, τὸν δὲ δημιουργὸν ἐλεύθερον· ὑπολαμβάνων ὅμως αὐτὸν δυνάμει μὲν ἐλεύθερον, ἐνεργείᾳ δ' ἀνελεύθερον, δείκνυται ἀσυνεπῆς τὰ μέγιστα, διότι ὁ δυνάμει ἐλεύθερος δὲν δύναται ἐνεργεῖν νὰ πράξῃ τι ἐλευθέρως, ἄρα οὐδὲ τὸν κόσμον· ὁ ἐνεργεῖα δὲ μετὰ τὴν δημιουργίαν ἐλεύθερος οὐδὲν συντελεῖ πρὸς αὐτήν. Ἐρωτώμενος δὲ διὰ τί ὁ θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον; ἀποφαίνεται ὡς αἰτίαν τῆς τοῦ κόσμου δημιουργίας τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ θεοῦ τοῖς οὐσιν· ἡ αἰτία ὅμως αὕτη παριστᾷ τὸν κόσμον ἔργον ἀβλαβέρον εἶναι ἐγωϊστικῆ, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ θεοῦ ἀναξία.

Ἡ ἀναγνώρισις ἀληθῶς εἶναι ζωὴ τις ἀνωτέρα, εἰς ἣν καὶ αἱ εὐγενεῖς φύσεις τείνουσιν, ὡς τοιαύτη ὅμως ὑποτίθεται πῦνα νόμον, τὸν νόμον τῆς ζωῆς καὶ αἰδιότητος· καὶ τοῦτο, λέγει ὁ Πλάτων ἐν Συμπόσιῳ, ἐστὶν ἐν θνητῷ ἀθάνατον ἢ κήνη

σις καὶ ἡ γέννησις· ἐπειδὴ δὲ πάντα κινήσει τε καὶ γεννήσει ἀθανασίας μετέχουσιν, ἀπόλλυνται διὰ τοῦτο καὶ πάντα ὅσα δὲν δύνανται νὰ γεννήσωσιν ἑαυτά.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοῦ δημιουργοῦ φύσις, ἥτις τοῖς πᾶσιν ἐνυπάρχει ὡς κοινὸς νόμος, εἶναι αὐτὴ ἡ αἰδιότης, ἡ δ' αἰδιότης ἐν τῇ κινήσει τε καὶ γεννήσει ὑφίσταται, γίνεται φανερόν, ὅτι ἡ δημιουργία δὲν εἶναι ἔργον αὐθαίρετον, ἀλλὰ ἔργον κατὰ νόμον, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον. Διὸ ὁ κόσμος ὡς ἔργον ἐλεύθερον καὶ νόμου εἶναι θεῖον, καὶ ὡς θεῖον, εἶναι διὰ τοῦτο καὶ τέλειον.

Ἐάν δὲ ἡ δημιουργία ὑποτεθῆ ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἐγένετο, ὁ δὲ θεὸς ὑπὸ νόμον καὶ μὴ ἀπολύτως ἐλεύθερος, εἰς τί συνίσταται ἡ παντοδυναμία καὶ ἀπόλυτος αὐτοῦ ἐλευθερία;

Ἐάν ἡ βούλησις μετὰ Σχελλιγγίου ἐκληφθῆ κεχωρισμένη τοῦ λόγου, τότε ἡ μὲν ἐλευθερία εἶναι αὐθαιρεσία, ἡ δὲ ἀναγκαιότης βία· ἄρα ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία ὑποτίθεται τὸν λόγον, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ᾔηται οὔτε ἀόριστος, οὔτε ἀπεριόριστος, ἢ γουν αὐθαιρεσία, διότι ἡ τοιαύτη ἐλευθερία ἐστὶ τῶν κοινωνιῶν ἀνατρεπτική, καὶ διὰ τοῦτο ἀήλια καὶ ἀπορριπτέα, ἀλλὰ ἐλευθερία ὀρισμένη, ὡς τοιαύτη δὲ δὲν δύναται νὰ ᾔηται οὔτε ἄνευ νόμου, οὔτε παρὰ τὸν νόμον.

Ὁ θεὸς δὲ ἀληθὴς ὢν ἀρχὴ, ἐστὶ πρότερος καὶ τοῦ λόγου καὶ τῆς βουλήσεως, καὶ διὰ τοῦτο ἀνώτερος καὶ κύριος αὐτῶν, ὡς τοιοῦτος δὲ ἀπολύτως ἐλεύθερος· ὡς ἀπολύτως δὲ ἐλεύθερος ἠδύνατο, εἰ ἠθούλετο, νὰ μὴ δημιουργήσῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ φύσις αὐτοῦ ἐστὶν αὐτὴ ἡ αἰδιότης, αὐτὴ δὲ ἐν τῇ γεννήσει ὑφίσταται, φανερόν ὅτι ὁ θεὸς δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἐναντίον τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, τοῦτέστι νὰ μὴ δημιουργήσῃ· ἄρα ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ δημιουργήσῃ αὐτόν· διότι ἐάν δὲν ἐδημιούργει ἤθελε πράξῃ ἐναντίον τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, καὶ ἂν τοῦτο ἔπραττε δὲν ἤθελεν εἶναι θεός, διότι δὲν ἤθελεν εἶναι αἰδιός.

Οὕτω πως ἠδύνατο ἡ ἀπόλυτος ἀναγκαιότης νὰ συμβῆ

σὴν πρὸς τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν, διότι ὑπερ ἠδύνατο μὴ γενέσθαι. εἰ ὁ θεὸς ἠδύνατο, τοῦτο ἔδει γενέσθαι, καὶ ὅπερ ἔδει γενέσθαι, τοῦτο ἠδύνατο μὴ γενέσθαι· οὕτω δὲ πῶς συμβιβάζεται οὐ μόνον ἡ ἀναγκαιότης πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιστήμη πρὸς τὴν θρησκείαν· ἀλλὰ τοῦτο τὸ δεινότατον ζήτημα ἠδύνατο νὰ λυθῆ, ἐὰν ὁ θεὸς ὠρίζετο ὅχι ὡς ὃν τυφλόν, ἤτοι δυνάμει τέλειος, ὡς ὁ Σχελλίγγιος καὶ ἐν τῷ νεωτέρῳ αὐτοῦ συστήματι ὑποτίθεται, ἀλλὰ ἐὰν ὡς τέλειος καὶ ἐλεύθερος ἐνεργεῖα.

Ἄντι ὅμως τῶν διάφορα συστήματα νὰ ζητήσωσι τοῦτο τὸ ὄντως ὄν νὰ ὀρίσωσιν, ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ὁποίου ἡ λύσις τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ζητημάτων ἔρτηται, ἐζήτησαν μᾶλλον τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ, διὰ τῆς ὄντολογικῆς, κοσμολογικῆς, καὶ τελεολογικῆς ἀποδείξεως νὰ ἀποδείξωσι· μίαν δὲ τούτων μεταχειρισθέντα ὠλιγόρησαν τοῦ ν' ἀποδείξωσι καὶ τὴν συνάφειαν αὐτῶν· αὐτὴν δὲ παραλείψαντα δὲν ἠδυνήθησαν τὸ ὅλον ὄν, ἢ μίαν καὶ μόνην αὐτοῦ ἔποψιν, νὰ ἐποπτεύσωσιν. Ἐὰν εἰς τὴν συνάφειαν αὐτῶν ἀπέβλεπον, ἤθελον ἀληθῶς γνωρίσει, ὅτι αἱ ἀποδείξεις αὗται εἰς τὸ αὐτὸ ὄν ἀναφέρονται, τὸ ὁποῖον διὰ μὲν τῆς ὄντολογικῆς παρίσταται ὡς τὸ ἐξ οὐ, διὰ δὲ τῆς κοσμολογικῆς ὡς τὸ δι' οὐ, καὶ τέλος διὰ τῆς τελεολογικῆς ὡς τὸ πρὸς ὃ πάντα ἐγένετο· ἤθελον γνωρίσει ὅτι τὸ ὄν τοῦτο, ἀρχὴν, μέσον καὶ τέλος ἔχον, εἶναι ὄν ὠρισμένον καὶ τέλειον καὶ οὐχὶ ὄν κενόν, ὄν ἀόριστον, ὡς τὸ ὄν τοῦ θεϊσμοῦ, τὸ ὁποῖον ὁ Σχελλίγγιος ἀρχὴν τῆς νεωτάτης αὐτοῦ φιλοσοφίας ἐποιήσατο.

Μετὰ δὲ τοῦ ζητήματος τούτου συνέχεται καὶ τὸ ζήτημα.

Πῶς εἶναι δυνατὸν κόσμος τῆς τοῦ θεοῦ αἰτιότητος διάφορος νὰ συνυπάρξῃ μετ' αὐτῆς; πῶς δύναται τι αἰτιατὸν νὰ ἦναι τοῦ αἰτίου ἐλεύθερον; πῶς συμβιβάζεται ἡ αἰτιότης τοῦ θεοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου;

Ὁ Σχελλίγγιος ἰσχυρίζομενος ὅτι ὁ ἄνθρωπος γεννηθεὶς ἐκ τῆς αὐτῆς δυνάμεως μετέχει καὶ ἐκ τῶν τριῶν, καὶ καθόσον

μετέχει τοῦ Β εἶναι ὡς πρὸς τὸ Α² καὶ Α³, καθόσον δὲ καὶ τοῦ Α² καὶ Α³ καὶ πρὸς τὸ Β, ἄρα καὶ πρὸς τὰς τρεῖς δυνάμεις ἐλεύθερος, καθιστᾷ τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἐλευθερίαν καταληπτὴν, ἀποδεικνύων οὕτως αὐτὴν ὄχι ἀρχικὴν, ἀλλὰ ἐπομένην.

Ὁ Σχελλίγγιος τὸν ἄνθρωπον ἐκλαμβάνων ὡς τέλος τῆς δημιουργίας, ὡς τοιοῦτον δὲ, ἔργον τῶν τριῶν δυνάμεων, ὡς τοιοῦτον δὲ, ὅτι αὐτοῦ καὶ αἱ τρεῖς δυνάμεις μετέχουσι, καὶ κοινὸν δεσμὸν ἐν αὐτῷ ἀλλήλαις συνέδεσαν, παράγει ἐντεῦθεν ὅλας τὰς ὑψηλὰς περὶ αὐτοῦ ἐννοίας, τουτέστιν ὅτι εἶναι ναὸς Θεοῦ, ὁ ἀγαπητὸς τῆς Θεότητος κτλ. ἐντεῦθεν παράγει καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ καθήκοντος, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀνάμνησις εἰς τὴν ἀρχικὴν ἐκείνην σχέσιν, εἰς ἐκεῖνον τὸν δεσμὸν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῶν τριῶν ὧν, παρίστατο ἐν τῷ χαρᾷ, τουτέστιν ἐν τῷ παραδείσῳ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κατάστασις αὐτοῦ αὕτη δύναται νὰ ἀλλοιωθῇ, παρίσταται ἡ ἀλλοίωσις αὐτῆς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ὡς ὄφει.

Ἄλλ' ὅπως ὁ ἄνθρωπος γένηται ἐλεύθερος, ἰσχυρίζεται ὁ Σχελλίγγιος, ἔπρεπε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ μέσου, ἡγουν τοῦ παραδείσου, τῆς οὐσιώδους αὐτοῦ καταστάσεως· διότι ἐν ἐκείνῃ τῇ σχέσει ἦτο καθαρὰ οὐσία, καὶ διὰ τοῦτο ἀνελεύθερος· ἅμα δὲ ἐξῆλθεν, εὐθὺς ἠγέρθη ἡ ἐν αὐτῷ δύναμις καὶ κατέλαβεν αὐτὸν, ἐν τῷ ἅμα ἠγέρθη ἐν τῷ ἀνθρώπῳ κινήσις φοβερὰ, ἡ δὲ φύσις ἔμεινεν ἀκίνητος· ἄρα ὁ ἄνθρωπος ἐγένετο ἀρχὴ νέας κινήσεως. Πῶς ὁμοίως δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ γένηται ἀρχὴ νέας κινήσεως; Ὁ Σχελλίγγιος ἀποκρίνεται, λέγων, διότι ὁ ἄνθρωπος ἅμα βουληθεὶς νὰ ἔχη τὰς δυνάμεις, ὡς ὁ Θεός, καὶ πραγματικᾶς, διήγειρε τὴν πρώτην δύναμιν καὶ ἐστερήθη τῆς Θείας δόξης· ἐν τῷ ἅμα δὲ ὁ κόσμος ἠλλοιώθη, ἡ ἐντὸς δύναμις ἐστράφη εἰς τὰ ἐκτὸς, καὶ ἡ ἐκτὸς εἰς τὰ ἐντὸς· διὸ καλεῖται ὁ κόσμος οὗτος τὸ ἀπατηλὸν ἐν (unum versum).

Τὸ Β, τὸ θεμέλιον τῆς δημιουργίας, ὅπερ ὁ ἄνθρωπος διετάχθη νὰ τηρῇ ὑφ' ἑαυτὸν, τουτέστι νὰ μὴ φάγη ἐκ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως, ἐξελθὼν, κατέλαβε τὸν ἄνθρωπον· μετὰ τῆς

ἐργασίας δὲ τοῦ Β μετεβλήθησαν καὶ τὸ δεύτερον καὶ τρίτον πρόσωπον εἰς δυνάμεις, καὶ αὕτη ἡ μετάστασις καλεῖται πτώσις.

Ἡ ὑπόθεσις ὅμως αὕτη τοῦ Σχελλιγγίου περὶ τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὡς μεταβάσεως ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν, ἐναντιοῦται καὶ εἰς τῶν ἐθνῶν τὰ πατροπαράδοτα, καὶ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, καθ' ἣν ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν σκοπὸν τῆς δημιουργίας, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πάνσορον καὶ παντοδύναμον τοῦ δημιουργοῦ.

Ἐάν μετὰ Σχελλιγγίου τὴν πρώτην τοῦ ἀνθρώπου κατάστασιν ὑποθέσωμεν κατάστασιν ἀλογίας, ἀτελείας καὶ ἀνελευθερίας, φανερὸν ὅτι ἡ νῦν αὐτοῦ κατάσταση ἐστὶ βελτίων καὶ ἂν οὕτο, τότε ἡ πτώσις ἐστὶ μέσον τελειοποιήσεως ἀναγκαῖον. Ἐάν δὲ ἡ πτώσις εἶχε τὸν σκοπὸν τῆς τελειοποιήσεως, ἡ ἀπολύτρωσις ἤθελεν εἶναι περιττή, καὶ ἂν αὕτη περιττή, τότε καὶ ὁ χριστιανισμός. Ἐάν δὲ ὁ ἄνθρωπος ὑποτεθῆ ἀτελής, ἀλογον καὶ ἀνελεύθερον ἐνεργεία, τί ἐστὶ τὸ παντοδύναμον καὶ πάνσορον τοῦ δημιουργοῦ; Τί ἐάν τὸ τελειότερον τοῦ θεοῦ ἔργον, ὁ ἄνθρωπος, ὑποτεθῆ ἀτελής, ἀλογον καὶ ἀνελεύθερον; Ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἔργον τοῦ θεοῦ τέλειον, ἔπρεπε, διὰ νὰ ᾖναι ἀληθῆς τοῦ θεοῦ εἰκὼν, νὰ ᾖναι τέλειος, λογικὸς καὶ ἐλεύθερος ἐνεργεία, ὡς ἀληθῶς αὐτὸν καὶ ἡ ἱερά Γραφή βούλεται.

Ἐάν δὲ τὴν πτώσιν θεωρεῖ μέσον τελειοποιήσεως τοῦ ἀν-

θρώπου εἰς τὴν ἐνεργεία, τὴν πραγματικὴν ἐλευθερίαν;

Ὁ Σχελλίγγιος ἰσχυρίζεται, ὅτι ὁ πραγματικὸς κόσμος ἐγένετο κατὰ συνέπειαν τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἐάν δὲ ὁδε ὁ κόσμος προῆλθε συνέπεια τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, πῶς διαμένει; διότι τὸ Β, καίτοι ἐξελθὼν διὰ τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, μένει εἰς σχέσιν πρὸς τὴν δευτέραν δύναμιν. Ὁ Σχελλίγγιος δηλονότι ὑποτίθεται, ὅτι διὰ τῆς πτώσεως τοῦ

ἀνθρώπου ἐξήφθη ἡ βούλησις τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ ἐξαψίς αὕτη κα-
λεῖται ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἡ ὄργη τοῦ κυρίου.

Καθ' ἓν χρόνον ὁ ἄνθρωπος εὕρισκετο ἐν τῇ ὄργῃ τοῦ κυ-
ρίου, εὕρισκετο ὁ υἱὸς ἐν τοῖς μεγίστοις αὐτοῦ πάθεσιν· ὁ χρό-
νος οὗτος ἦτον ὁ χρόνος τοῦ ἐθνισμοῦ. Ὄταν δὲ τὸ Β ὑποτα-
χθῇ τῷ Α² (τῷ υἱῷ), τότε ἕτερος ἄρχεται χρόνος, ὁ χρόνος
τῆς δόξης τοῦ υἱοῦ· ὁ χρόνος ὁμοῦς ἐν γένει εἶναι τῷ Σχελ-
λιγγίῳ αὐτῇ ἢ σοφίᾳ, ἢ τὰ πάντα γιγνομένη, καὶ διὰ τοῦτο
τὰ πάντα γινώσκουσα. Κατὰ τὰ τρία δὲ πρόσωπα, διακρίνει
ὁ Σχελλίγγιος καὶ τρεῖς χρόνους, τὸν πρῶτον τοῦ πατρὸς, ὅτε
ὁ πατήρ τὸ ὄν εἶχεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ, ἡγουν δυνάμει, τοῦ-
τέστι τὸν κόσμον ἰδανικῶς· τὸν δευτέρον τοῦ υἱοῦ, τὸν πρα-
γματικόν, ὅταν, ὁ πατήρ τὸ ὄν παραδώσῃ τῷ υἱῷ. ὁ πρῶτος
ὁμοῦς χρόνος δὲν εἶναι χρόνος πραγματικός, ἀλλ' αὐτῇ ἢ αἰω-
νιότης, τὸ ἐξ οὗ, ὁ δὲ δεύτερος, ὁ πραγματικός, ἄρχεται μετὰ
τοῦ υἱοῦ, καὶ ὀρίζων τὸν πρῶτον ποιεῖ καὶ αὐτὸν πραγματι-
κόν· ὥστε ἄνευ τοῦ υἱοῦ καὶ ὁ χρόνος ἤθελεν εἶναι δυνάμει καὶ
ἢ δημιουργία· ἐντεῦθεν λοιπὸν τεκμαίρεται ὁ Σχελλίγγιος, ὅτι
ἢ ὑπόθεσις τοῦ ἀπείρου χρόνου εἶναι καθαρὰ ἀλογία, καὶ ἢ ἐν
χρόνῳ δημιουργία ἀκατάληπτος· διὸ εἶναι ἀνάγκη τοῦ χρόνου
νὰ ὑποτεθῇ ἀρχή, καὶ ἢ ἀρχὴ αὕτη αὐτοῦ εἶναι αὐτῇ ἢ αἰω-
νιότης, ὁ δυνάμει χρόνος, ἐν ὁ χρόνος τοῦ υἱοῦ ποιεῖ πραγ-
ματικόν. Ἐπειδὴ δὲ ἢ γένεσις τοῦδε τοῦ κόσμου ἄρχεται με-
τὰ τοῦ πραγματικοῦ χρόνου, τοῦ χρόνου τοῦ υἱοῦ, ὑπάρχει
οὗτος ὁ κόσμος μετὰ τὸν πρῶτον — — — — —

πρῶτον χρόνον καὶ ἄρχεται μετὰ τῆς τελευτῆς τοῦ Β ὑπο-
τὸ Α² ὑποταγῆς.

Ἄφ' οὗ χρόνου ὁ ἄνθρωπος ἀπετράπη πῶν ὁδῶν τοῦ Κυρίου,
ἀπεκλείσθη ἢ φύσις ἐντὸς τοῦ στενοῦ κύκλου, καὶ κατέστη ἀκί-
νητος καὶ νεκρά· ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἐπικρατεῖ ὁ θρῆνος,
ὅτι οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον· ὁ ἥλιος ἀνατέλλει καὶ δύει,
ὅπως ἀνατείλη καὶ δύσῃ αἰῶσις· τὰ πάντα εἰσὶν ἐπίμοχθα, τὰ
πάντα ἄνευ ἀποτελέσματος· τὸ ἐν γένος διαδέχεται τὸ ἄλλο.